

STEREOTYPED BEHAVIOUR IN CATTLE

STEREOTYPNÍ CHOVÁNÍ U SKOTU

Eva Voslářová*, Vendula Vomočilová

Ústav veřejného veterinářství, ochrany zvířat a welfare, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, ČR

Department of Veterinary Public Health and Animal Welfare, Faculty of Veterinary Hygiene and Ecology, University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno, Czech Republic

Summary

Keeping cattle in intensive environments inevitable leads to a modification of their behaviour. In inadequate environments cattle display a range of abnormal behaviours which help them to cope. Most common behavioural problems in cattle include stereotyped behaviours, particularly oral stereotypies. Such behaviours often have a negative impact on health and production of animals involved.

Key words: cattle, stereotypy, tongue playing, non-nutritive sucking

Souhrn

Chov skotu v podmínkách intenzivních produkčních systémů nevyhnutelně vede ke změnám v jejich chování. V případech, kdy zvířeti není umožněno projevit přirozené chování, se u něho často začne rozvíjet náhradní chování. Mezi nejčastější případy abnormálních projevů chování u skotu patří stereotypní chování, zejména orální stereotypie. Tyto projevy mají často negativní dopad na zdraví i produkci postižených zvířat.

Klíčová slova: skot, stereotypie, hra s jazykem, nenutritivní sání

Úvod

Povinnost chovatele zajistit s ohledem na druh hospodářského zvířete, stupeň jeho vývoje, adaptaci a domestikaci, životní podmínky odpovídající fyziologickým a etologickým potřebám hospodářských zvířat tak, aby jim nebylo působeno utrpení a byla zajištěna jejich pohoda v souladu se získanými zkušenostmi a vědeckými poznatky, je stanovena zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. V případech, kdy zvířeti není umožněno projevit přirozené chování, se u něho často začne rozvíjet náhradní chování, označované jako abnormální chování nebo poruchy chování (etopatie).

Stereotypní chování

V mnoha případech skot vykazuje stereotypně opakované sekvence aktivit. Ty mohou být součástí normálního chování, např. spásání nebo přežvykování. V nevhodných podmínkách se však mohou vyvinout specifické opakované pohybové sekvence, které v daném kontextu neplní žádný zjevný smysl (Phillips, 2002). Výskyt takového chování u 1-5 % zvířat ve stádě je již považován za ukazatel narušeného welfare, a tedy nevhodných podmínek chovu (Wiepkema, 1983). Na úrovni jedince je pak obdobně hodnoceno, pokud zvíře stereotypní chování projevuje více než 10 % bdělého stavu (Broom, 1983). Mezi projevy takového chování patří např. chůze do kruhu, přešlapování na místě, kývavé pohyby tělem a hlavou, kopání, velmi časté jsou u skotu především orální stereotypie, jako je okusování, olizování

* voslarovae@vfu.cz

ohrad, přehnané olizování se, hra s jazykem, žvýkání naprázdno, polykání vzduchu, vzájemné ocucávání telat.

Hra s jazykem

Mezi nejběžnější stereotypní chování u skotu patří stereotypní ústní projevy charakterizované různými pohybovými aktivitami jazyka. Za hru s jazykem je považováno i kývání jazykem ze strany na stranu vně tlamy a rolování jazyka uvnitř tlamy (Sato et al., 1994). Typické je omotávání jazyka kolem imaginárního trsu trávy, hlava je ve vzpřímené pozici a jazyk je rolován zpět do oblasti jícnu uvnitř otevřené tlamy (Redbo, 1990). Toto chování se projevuje i ve spojení s kousáním a olizováním částí ohrady nebo vybavení stáje, jako jsou kovové tyče nebo řetězy (Rushen et al., 2008). Rolování jazykem je mnohem častější u vazně ustájeného skotu než u skotu na pastvě či ve volném ustájení, kde se hra s jazykem téměř nevyskytuje. Spíše než samotné fyzické omezení je však příčinou tohoto chování omezení možností manipulovat krmením (Redbo, 1992). Jako další faktory jsou zmiňovány omezený příjem vlákniny (Redbo and Nordblad, 1997), zkušenost z období sání na umělé výživě (Sato et al., 1994), nedostatek stimulů z prostředí v individuálních koticích (Seo et al., 1998). Poskytnutím předmětů, kterými zvířata mohou manipulovat v tlamě, jako je např. gumová pneumatika nebo řetěz, lze hru s jazykem omezit (Veissier et al., 1997). Také přidáním dlouhých stébel do krmiva se zřetelně snížil výskyt tohoto chování, i když energetické složení krmné dávky nebylo změněno (Redbo and Nordblad, 1997).

Vzájemné sání telat

Při odchovu telat pod matkou nebo jinou krávkou se vyskytuje zřídka, avšak u časně odstavených telat odchovávaných individuálně nebo ve skupinách je časté sání jiných telat, sání sebe samých nebo ocucávání částí stájového zařízení. Vzájemné sání je nejčastěji směřováno na pupek, šourek, uši, krční obojek, ocas, mulec a jazyk. Může vést k poraněním a zánětům kůže, abscesům, přenosu infekcí, k tvorbě bezoárů v předžaludcích (Brouček a Kišac, 2002; Ude et al., 2011). Nejvýraznější je okamžitě po nakrmení telat mlékem a intenzita je u mladších zvířat vyšší než u starších. U telat v období mléčné výživy je to s největší pravděpodobností znak toho, že tele je sice nasycené, ale apetence příjmu mléka ještě není ukončena a tele ocucává náhradní objekt. Čím déle trvá pití, tím kratší je nenutritivní sání, avšak ani nejdelší periody sání mléka tuto nežádoucí aktivitu neodstraní, jen ji omezí (Brouček a Kišac, 2002). Vzájemné sání je ovlivněno způsobem krmení (Rushen et al., 2008), může být sníženo poskytováním většího množství mléka telatům (Jung and Lidfors, 2001), odstraněním nedusíkatých složek mléčného séra, naopak zintenzivňuje se zahušťováním mléčné směsi a zvyšováním koncentrace laktózy (Brouček a Kišac, 2002). Doporučuje se pít mléčného nápoje z gumových struků a ne z vědra. Pro zabránění vzájemného sání nesmějí mít telata ve skupinovém ustájení k sobě volný přístup, dokud neodezní aktivní potřeba sání – např. fixací krmnou zábranou po dobu minimálně 10 min. Uvázána mohou být maximálně 1 hodinu, nesmí jim být nasazován náhubek (vyhláška č. 208/2004 Sb.). Uspokojení potřeby sání může být zajištěné i zmenšením otvoru v umělém struku, aby telata k příjmu určeného množství mléčné náhražky potřebovala nejméně 10 minut. Další příčinou je porušování rytmu krmení telat, nedostatek vody, boj o sociální pořadí a další jevy způsobující podráždění nervové soustavy. Je potřeba dopřát telatům dostatek času k rozvinutí plnohodnotného přežvykovacího reflexu, který má postupně nahrazovat reflex sání (Brouček a Kišac, 2002).

Závěr

Projevům chování zvířat by měla být věnována pozornost při prohlídkách. Výskyt abnormálního chování je často důsledkem nevhodného prostředí, ve kterém jsou zvířata chována, a ukazatelem jejich narušeného welfare.

Literatura

Broom, D. M. Stereotypies as animal welfare indicators. In Smidt, D. (ed.) Indicators relevant to farm animal welfare. Martinus Nijhoff 1983;81-87.

Brouček, J., Kišac, P. Vysávání u skotu. Veterinářství 2002;52:499-503.

Jung, J., Lidfors, L. Effects of amount of milk, milk flow and access to a rubber teat on cross-sucking and non-nutritive sucking in dairy calves. Appl Anim Behav Sci 2001;72:201-213.

Phillips, C. Cattle Behaviour and Welfare. Blackwell Science 2002;208-216.

Redbo, I. Changes in duration and frequency of stereotypies and their adjoining behaviours in heifers, before, during and after the grazing period. Appl Anim Behav Sci 1990;26:57-67.

Redbo, I. The influence of restraint on the occurrence of oral stereotypies in dairy cows. Appl Anim Behav Sci 1992; 35:115-123.

Redbo, I., Nordblad, A. Stereotypies in heifers are affected by feeding regime. Appl Anim Behav Sci 1997;53:193-202.

Rushen, J., de Passillé, A. M., von Keyserlingk, M. A. G., Weary, D. M. The welfare of cattle. Springer 2008;70-111.

Sato, S., Nagamine, R., Kubo, T. Tongue-playing in tethered Japanese black cattle: Diurnal patterns, analysis of variance and behaviour sequences. Appl Anim Behav Sci 1994;39:39-47.

Seo, T., Sato, S., Kosaka, K., Sakamoto, N., Tokumoto, K., Katoh, K. Development of tongue-playing in artificially reared calves: effects of offering a dummy-teat, feeding of short cut hay and housing system. Appl Anim Behav Sci 1998;56:1-12.

Ude, G., Georg, H., Schwalm, A. Reducing milk induced cross-sucking of group housed calves by an environmentally enriched post feeding area. Livest Sci 2011;138: 293-298.

Veissier, I., Chazal, P., Pradel, P., LeNeindre, P. Providing social contacts and objects for nibbling moderates reactivity and oral behaviors in veal calves. J Anim Sci 1997;75:356-365.

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů 2004;69:3240-3256.

Wiepkema, P. R. On the significance of ethological criteria for the assessment of animal welfare. Curr Top Vet Med 1983;23:71-79.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Sbírka zákonů 1992;50:1284-1290.